

Briuselis, 2016 11 16
COM(2016) 725 final

**KOMISIJOS KOMUNIKATAS EUROPOS PARLAMENTUI, TARYBAI, EUROPOS
CENTRINIAM BANKUI, EUROPOS EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ
KOMITETUI, REGIONŲ KOMITETUI IR EUROPOS INVESTICIJŲ BANKUI**

2017 m. metinė augimo apžvalga

Įvadas

2017 m. metinėje augimo apžvalgoje išdėstomi svarbiausi ekonominiai ir socialiniai prioritetai, į kuriuos Europos Sąjunga ir jos valstybės narės turi sutelkti dėmesį artimiausiais mėnesiais. 2016 m. rugsėjo 14 d. Pirmininko pranešime apie Sąjungos padėtį pabrėžta, kad Europa turi stiprinti savo ekonomikos atsigavimą ir daug investuoti į savo jaunimą ir darbo ieškančius asmenis, taip pat į savo besikuriančias įmones ir MVĮ. Tą pačią dieną Pirmininko ir pirmojo pirmininko pavaduotojo pasirašytame ketinimų rašte, adresuotame Europos Parlamento ir Tarybos pirmininkams, pabrėžtas poreikis atgaivinti ekonomiką, kuri teiktų naudos visiems, o labiausiai – silpnesniems visuomenės sluoksniams, ir padėtų siekti sąžiningesnės vidaus rinkos ir stiprinti socialinį jos aspektą. Jame nurodyta būdų, kaip Sąjungoje galėtume sukurti daugiau darbo vietų ir užtikrinti didesnę augimą bei investicijas, – tai pagrindinis Komisijos prioritetas¹. Siekiai sukurti perspektyvią ekonominę ateitį visiems, apsaugoti mūsų gyvenimo būdą ir suteikti geresnių galimybių jaunimui taip pat įvardyti kaip prioritetai Bratislavos veiksmų gairėse, kurias 2016 m. rugsėjo 16 d. patvirtino 27 valstybių narių ar jų vyriausybių vadovai.

Šioje metinėje augimo apžvalgoje išdėstytos politikos gairės teikiamos kartu su specialia rekomendacija dėl Tarybos rekomendacijos dėl euro zonos ekonominės politikos², Komunikatu dėl palankios fiskalinės politikos krypties euro zonoje³ ir išsamia ekonominių⁴, darbo rinkos ir socialinių sąlygų analize⁵. Ji paremta vadinamojo vertybių trikampio, kurį sudaro investicijos, struktūrinės reformos ir atsakingai tvarkomi viešieji finansai, ekonominės politikos strategija, kurią ši Komisija siekė įgyvendinti nuo savo kadencijos pradžios ir kuri yra bendros jos Darbo vietų kūrimo, ekonomikos augimo, teisingumo ir demokratinių pokyčių darbotvarkės dalis. Ją rengiant taip pat pasinaudota diskusijomis Europos Parlamente, Taryboje ir kitose ES institucijose po pranešimo apie Sąjungos padėtį paskelbimo. Be to, atsižvelgta ir į socialinių partnerių, su kuriais nuolat palaikomas dialogas, nuomones.

Nepaisant pasaulyje vyraujančio netikrumo, **ES įvyko nemažai teigiamų pokyčių, kurie rodo Europos ekonomikos atsparumą ir atsigavimą.** Visų valstybių narių ekonomika vėl auga. Pradėjo didėti investicijos. Nuo 2013 m. sukurta 8 mln. naujų darbo vietų. Taip pat padidėjo užimtumo lygis. Jei dabartinės tendencijos tęsis, strategijoje „Europa 2020“ numatytas 75 % užimtumo lygio tikslas iš tikrųjų gali būti pasiektas. Ilgalaikis aktyvumo lygio augimas, nepaisant krizės, taip pat patvirtina struktūrinį darbo rinkų rezultatų gerėjimą. Prieš kelerius metus vidutinis valdžios sektoriaus deficito lygis euro zonoje viršijo 6 %, o šiais metais nesiekia 2 % ir toliau mažės. Valdžios sektoriaus skolos lygiai stabilizavosi ir turėtų mažėti.

Tačiau dabar negalima sustoti, nes atsigavimas tebėra trapus. Augimą, užimtumą ir investicijas vis dar stabdo po krizės likę padariniai, taip pat struktūriniai trūkumai, kurių buvo dar prieš krizę. Nepaisant teigiamų pastarojo meto pokyčių, daugelyje Europos šalių nedarbo lygis išlieka gerokai per aukštas, o užsitęsęs didelio nedarbo laikotarpis padarė nemažai socialinės žalos daugeliui valstybių narių. Be to, BVP ir produktyvumo augimo rodikliai tebėra mažesni už potencialą, o investicijų lygis nesiekia buvusio prieš krizę. Euro zonoje ir apskritai visoje ES dar lieka dideli disbalansai ir platesnio pobūdžio rizika, nes konvergencija tarp valstybių narių ir valstybėse narėse daugeliu atvejų strigo.

¹ http://ec.europa.eu/priorities/state-union-2016_lt

² COM(2016) 726.

³ COM(2016) 727.

⁴ COM(2016) 728.

⁵ COM(2016) 729.

1 langelis. Pagrindiniai ekonominiai ir socialiniai pokyčiai 2014–2016 m.

Nuo Komisijos kadencijos pradžios įvyko nemažai teigiamų pokyčių.

- Jau kelerius metus ES ir euro zonos ekonomika vėl nuosaikiai auga ir prognozuojama, kad artimiausiais metais augs toliau. ES BVP dabar didesnis nei prieš krizę.
- Atsigaunant ekonomikai, kuriama vis daugiau darbo vietų. Tai pasiekti padeda ir pastarojo meto struktūrinės reformos keliose valstybėse narėse. Nuo 2013 m. sukurta 8 mln. naujų darbo vietų, beveik 5 mln. iš jų – nuo šios Komisijos kadencijos pradžios.
- ES nedarbo lygis nuolat mažėjo ir 2016 m. rugsėjo mėn. buvo 8,6 % – tai žemiausias lygis nuo 2009 m.
- 20–64 metų amžiaus grupėje užimtumo lygis siekia 71,1 % (2016 m. antrą ketvirtį) ir pirmą kartą viršija 2008 m. lygį. Tai reiškia, kad, jei dabartinė tendencija tęsis, strategijoje „Europa 2020“ nustatytas 75 % užimtumo lygio tikslas gali būti pasiektas.
- Bendros investicijos 2014 m. vėl pradėjo augti ir prognozuojama, kad augs toliau (ES 2014 m. + 1,2 %; 2015 m. + 2,2 %; 2016 m. + 2,0 %; 2017 m. + 2,1 %; 2018 m. + 2,8 %).
- Valdžios sektoriaus deficito lygis euro zonoje nuo 6 % BVP vidurkio prieš kelerius metus sumažėjo iki gerokai mažesnio negu 2 % šiais metais ir numatoma, kad mažės toliau. Dėl to pastaraisiais metais kelioms šalims taikyta perviršinio deficito procedūra buvo nutraukta.
- 2014 m. aukščiausių lygį pasiekusi valdžios sektoriaus skola ES ir euro zonoje turėtų toliau mažėti: 2016 m. ji sudarys 86,0 % (91,6 % euro zonoje), o per kitus dvejus metus dar šiek tiek sumažės.

Tačiau sustoti dar negalima.

- Iki šiol atsigavimą skatinę palankūs veiksniai (mažėjančios naftos kainos, euro nuvertėjimas) slopsta, o perspektyvai kyla rizika, įskaitant ne tik pasaulinės aplinkos keliamą riziką, bet ir riziką dėl JK referendumo sukkelto netikrumo.
- Ekonomikai atsigauti iki šiol labai padėjo Europos Centrinio Banko (ECB) pinigų politika, taip pat jos nulemtos mažos palūkanų normos.
- Augimas išlieka lėtas, jį vis dar stabdo ne tik po krizės likę padariniai, tokie kaip privačiojo sektoriaus skola, bet ir struktūriniai trūkumai, kurių buvo dar prieš krizę. Puikus pavyzdys – padėtis bankų sektoriuje.
- Vis dar yra makroekonominio disbalanso ir ribotos konvergencijos požymių, visų pirma euro zonoje.
- Visuomenės senėjimas kelia grėsmę socialinės apsaugos sistemų finansiniam tvarumui ir adekvatumui.
- Tam tikrose šalyse skolos lygis labai aukštas: septynių euro zonos valstybių narių skola beveik siekia arba viršija 100 % BVP.
- Daug valstybių narių dar nebaigė struktūrinių reformų, o konkrečioms šalims skirtos rekomendacijos pernelyg dažnai įgyvendinamos fragmentiškai. Daugelyje valstybių narių produktų, paslaugų ir darbo rinkų modernizavimas vis dar yra prioritetas.
- Dėl didelės nelygybės prastėja ekonominės veiklos rezultatai ir mažėja tvaraus augimo potencialas, o skurdo ir socialinės atskirties rizika, nors ir mažėja, išlieka labai didelė.
- Nors nedarbo lygis mažėja, kai kuriose valstybėse narėse jis tebėra labai aukštas.

Globalizacija ir demografiniai bei technologiniai pokyčiai yra svarbūs permainų, kurios turi būti naudingos visiems, šaltiniai. Šie pokyčiai negali ir neturi būti stabdomi, tačiau juos gali reikėti papildyti, visų pirma pastangomis užtikrinti, kad globalizacijos ir technologijų kaitos, įskaitant skaitmeninimą, nauda būtų teisingai paskirstyta įvairioms visuomenės grupėms, ypač jaunimui. Reaguojant į susirūpinimą dėl lygybės, teisingumo ir įtraukties, reikia visais lygmenimis didinti informuotumą apie politikos ir reformų poveikį pajamų pasiskirstymui.

Kaip pabrėžė Europos Parlamentas⁶, tikroji ekonominės politikos koordinavimo pagal Europos semestrą sėkmė gali būti įvertinta tik įgyvendinant pagrindines reformas, nurodytas konkrečioms šalims skirtose rekomendacijose. Nors per semestrą valstybės narės paragintos imtis reikšmingų reformų, apskritai jų įgyvendinimo rezultatai tam tikrose srityse vis dar nuviliantys ir įvairiose šalyse labai skiriasi. Racionalizavus semestrą, dabar rekomendacijose daugiausia dėmesio skiriama pagrindiniams kiekvienos valstybės narės uždaviniams. Be to, įvairių sudėčių Taryboje sustiprinta lyginamosios analizės ir tarpusavio vertinimo veikla. Bendrai sutartų prioritetų įgyvendinimas tebėra prioritetas.

⁶ Europos ekonominės politikos koordinavimo semestras: 2016 m. prioritetų įgyvendinimas, 2016/2101(INI).

Kaip matyti iš Komisijos darbo programos⁷ prioritetų, ES turėtų sukurti palankias sąlygas, t. y. užtikrinti geresnį reglamentavimą ir duoti politikos gaires, o daugumą politikos priemonių turi įgyvendinti valstybės narės. ES pateikė konkrečių pasiūlymų, kaip sustiprinti ekonomikos atsigavimą ir padidinti atsparumą ateities sukrėtimams. Pavyzdžiui, rugsėjo mėn. priimtoje Tarybos rekomendacijoje dėl nacionalinių produktyvumo tarybų valstybės narės raginamos apsvarstyti visapusišką konkurencingumo sampratą, daugiausia dėmesio skiriant produktyvumo ir augimo didinimui. Siekiant padidinti augimo potencialą ir paskatinti ekonominę, socialinę ir teritorinę sanglaudą, būtina sparčiau patvirtinti reformas, atsižvelgiant į kiekvienai valstybei narei pateiktas konkrečioms šalims skirtas rekomendacijas, taip pat nustatyti tinkamą jų seką ir jas įgyvendinti. Šias reformas valstybės narės turėtų įgyvendinti taip, kad būtų visapusiškai atsižvelgta į trumpalaikį ir vidutinio laikotarpio poveikį, įskaitant pasiskirstymo poveikį ir išlaidas per ilgesnį laiką.

2 langelis. Pagrindinių veiklos sričių ES lygmeniu santrauka

Europos Sąjungos lygmeniu Komisija yra įsipareigojusi:

- įgyvendinti ekonominę politiką, pagrįstą vadinamoju vertybių trikampiu, kurį sudaro investicijų skatinimas, struktūrinių reformų vykdymas ir atsakingos fiskalinės politikos užtikrinimas. Ji atitinkamai pertvarkė Europos semestrą: be kita ko, skyrė daugiau laiko dialogui su valstybėmis narėmis ir greta ekonominių tikslų įtraukė socialinius klausimus;
- taikyti Stabilumo ir augimo pakto taisykles, įskaitant jame nustatytas lankstumo galimybes, kad būtų galima geriau atsižvelgti į ekonomikos ciklą ir palengvinti reformas bei investavimą, pasinaudojant vadinamosiomis investicijų ir struktūrinių reformų išlygomis;
- įgyvendinti Investicijų planą Europai, kad būtų sumažintas investicijų trūkumas, be kita ko, pratęsti Europos strateginių investicijų fondo veiklą, didinti ES fondų poveikį įgyvendinant planą, stengtis šalinti kliūtis investicijoms ir atverti naujus realiosios ekonomikos finansavimo šaltinius, pasinaudojant kapitalo rinkų sąjunga;
- imtis būtinų priemonių bendrajai rinkai stiprinti paslaugų, produktų ir infrastruktūros srityse, baigti kurti energetikos sąjungą, sukurti tikrą bendrąją skaitmeninę rinką, pasinaudojant prekybos susitarimais išplėsti ES įmonių galimybes ir visoje ES užtikrinti teisingo apmokestinimo sistemą;
- teikti pirmenybę investicijoms į žmogiškąjį kapitalą: pradėti įgyvendinti Naują įgūdžių darbotvarkę, skatinti įgyvendinti Jaunimo garantijų iniciatyvą ir atlikti švietimo ir mokymo rezultatų lyginamąją analizę;
- baigti kurti Europos ekonominę ir pinigų sąjungą, laikantis principo „tobulinimas darbais“, taip pat remiant ES socialinį dialogą ir įgyvendinant iniciatyvas, kuriomis siekiama baigti kurti bankų sąjungą ir geriau atsižvelgti į visos euro zonos prioritetus.

Komisijos kitų metų prioritetai apibendrinti 2017 m. darbo programoje.

Darbo vietų kūrimą, augimą, investicijas ir finansinį stabilumą būtina stiprinti kartu ir atskirai pasinaudojant visomis politikos priemonėmis – pinigų, fiskalinėmis ir struktūrinėmis. Dabartinėmis mažos infliacijos, lėto augimo, mažų palūkanų normų ir palankios pinigų politikos sąlygomis, atsakomybė už ekonomikos atsigavimą tenka kitų sričių politikai. Kai pasaulyje tvyro išaugęs netikrumas, labai svarbu sutelkti visus vidinius augimo veiksnius, pasirenkant tinkamą politikos priemonių derinį.

Atsižvelgdama į tai, Komisija ragina valstybes nares dėti dar daugiau pastangų, kad įgyvendintų tris toliau nurodytus ekonominės politikos vertybių trikampio elementus, ir kartu sutelkti dėmesį į socialinį teisingumą, kad būtų užtikrintas įtraukesnis augimas:

– investicijų skatinimas;

⁷ COM(2016) 710.

- struktūrinių reformų vykdymas;
- atsakingos fiskalinės politikos užtikrinimas.

1. Investicijų skatinimas

1.1. Finansų sektoriaus veikimo gerinimas

Kad įmonės galėtų augti ir kurti inovacijas, joms būtina turėti galimybę gauti finansavimą. Kai kuriose valstybėse narėse MVĮ, kurios galimybę gauti finansavimą įvardija kaip svarbiausią iššūkį, tebėra santykinai daug (30 % Graikijoje ir 25 % Kipre). Finansavimo problemą nurodo ir mažiausios įmonės (12 % labai mažų įmonių), palyginti naujos įmonės (13 % per pastaruosius dvejus–penkerius metus įsteigtų įmonių) ir naujos sparčiai augančios įmonės (14 % įmonių, kurių metinio augimo rodiklis yra 20 % arba didesnis, vadinamosios gazelės)⁸. Pagrindinis MVĮ finansavimo šaltinis yra bankų sektorius, todėl jų galimybė gauti kreditą tebėra problema, visų pirma šalyse, kuriose bankų sistemos pertvarkomos. Siekdama paremti ir reformuoti rizikos kapitalo sistemą, kuri visų pirma būtina sparčiai augančioms įmonėms, ir padėti finansų rinkoms daugiau skolinti ekonomikai, Komisija pasiūlė iš dalies pakeisti Europos rizikos kapitalo fondų ir Europos socialinio verslumo fondų reglamentus – tai dar vienas žingsnis į priekį kuriant kapitalo rinkų sąjungą.

Kapitalo rinkų sąjunga gali suteikti vienodas galimybes gauti finansavimą visoms įmonėms visose valstybėse narėse ir taip paskatinti investavimą ir inovacijas, išvengiant iškraipymų. Finansavimo sąlygos ir modeliai įvairiose valstybėse narėse labai skiriasi, todėl iškreipiama pagrindinė finansų sektoriaus funkcija – būti veiksmingu tarpininku tarp kapitalo šaltinių ir investavimo galimybių. Visavertė kapitalo rinkų sąjunga suteiks alternatyvių finansavimo šaltinių, tokių kaip nuosavybės vertybinių popierių ir obligacijų rinkos, kad būtų galima papildyti bankų sistemą ir palengvinti tinkamą rizikos vertinimą bei kapitalo paskirstymą finansų sistemoje. Kapitalo srautai turi būti nukreipti į spartesnio produktyvumo augimo, labai produktyvios veiklos ir inovacijų sritis. Geriau integruotos kapitalo rinkos taip pat apsaugotų nuo ekonominių sukrėtimų, nes rizika būtų dalijamasi su privačiuoju sektoriumi. Be Komisijos jau pasiūlytų priemonių, kurias būtina skubiai priimti, ekonomikos finansavimą padės padidinti papildomi teisės aktų pakeitimai, susiję su draudimo įmonių ir bankų investicijomis į infrastruktūros turtą ir mažąsias bei vidutines įmones. Nevienodas sąlygas gauti kreditą valstybėse narėse taip pat lemia nacionalinių nemokumo sistemų neveiksmingumas. Komisija netrukus pateiks pasiūlymą dėl prevencinių restruktūrizavimo sistemų, antrosios galimybės ir priemonių nemokumo procedūroms gerinti.

Kad paskatintų investicijas ir palengvintų Europos ekonomikos finansavimą, valstybės narės taip pat turi pašalinti likusius trūkumus bankų sektoriuje. Kai kuriose valstybėse narėse didelių problemų vis dar kelia aukštas neveiksnių paskolų lygis. Neveiksnių paskolos ir veiklos efektyvumo trūkumai, taip pat mažų palūkanų ir lėto augimo sąlygos neigiamai veikia bankų pelningumą, o tai savo ruožtu menkina bankų galimybes sukurti ar pritraukti naujo kapitalo, kad galėtų teikti naujas paskolas, o kartu ir jų galimybes remti ekonomikos atsigavimą. Kad būtų galima išeiti iš šio užburto rato, būtina išlaisvinti bankus nuo šios naštos, nedarant poveikio viešajam biudžetui. Šiomis aplinkybėmis labai svarbios veiksmingos neteisminio ginčų sprendimo ir nemokumo sistemos, įskaitant prevencinio restruktūrizavimo sistemas, tad patvirtintas reformas būtina visiškai įgyvendinti. Vadovaujantis atitinkamais teisės aktais, visose valstybėse narėse turėtų būti galima ir skatinama neveiksnių paskolų tvarkymą perduoti arba jas perduoti specializuotoms įstaigoms, kurios nėra bankai.

⁸ Tyrimas dėl įmonių galimybių gauti finansavimą (SAFE), <http://ec.europa.eu/growth/safe>

Bankus reikėtų skatinti toliau didinti veiklos efektyvumą. Cikliniai ir struktūriniai veiksniai, įskaitant naujus reguliavimo reikalavimus ir mažo pajamingumo sąlygas, turėjo įtakos bankų pelningumui. Siekiant pritaikyti bankų verslo modelius prie naujų veiklos sąlygų reikia papildomų pastangų. Tai gali būti pastangos toliau mažinti perteklinį pajėgumą ir konsoliduoti sektorių. Būtina skubiai susitarti dėl likusių reguliavimo iniciatyvų, kad būtų užtikrintas teisinis aiškumas ir tikrumas ir išvengta nepagrįsto poveikio realiosios ekonomikos finansavimui. Papildomos tarptautiniu lygmeniu numatytos iniciatyvos neturėtų lemti reikšmingo bendro kapitalo reikalavimų padidėjimo.

Pažanga kuriant bankų sąjungą turėtų būti sparti, o tam reikia lygiagrečiai tobulinti papildomo rizikos mažinimo ir rizikos pasidalijimo sritis. Pastaraisiais metais bankų sektoriaus atsparumas labai padidėjo. Nepaisant to, 2016 m. bankų akcijų kainoms įtakos turėjo tam tikri didelės įtampos epizodai, kuriuos lėmė, be kita ko, pokyčiai tarptautinėse rinkose, tokie kaip neramumai Kinijoje ar JK referendumo rezultatų atgarsiai. Labai svarbu išsaugoti ir toliau atkurti pasitikėjimą bankų sektoriumi. Bankų gaivinimo ir pertvarkymo direktyva ir ES valstybės pagalbos taisyklės yra pagrindas užtikrinti finansinį stabilumą, kartu apsaugant mokesčių mokėtojus. Reikėtų spartinti darbą, susijusį su Bendro pertvarkymo fondo bendra finansinio stabilumo stiprinimo priemone. Taip pat reikėtų tęsti diskusijas dėl Europos indėlių garantijų sistemos (EIGS), kad teisėkūros institucijos kuo greičiau dėl jos susitartų, ir prioriteto tvarka priimti būsimus pasiūlymus dėl rizikos mažinimo.

1.2. ES fondų poveikio didinimas remiant Investicijų planą Europai

Patirtis parodė, kad Investicijų planas Europai yra naudinga priemonė konkreitiems rezultatams pasiekti ir tvariam investicijų valstybėse narėse augimui paskatinti. Per vos daugiau nei metus Europos strateginių investicijų fondas (ESIF) sutelkė beveik 138 mlrd. EUR 27 valstybėse narėse. Manoma, kad per tą patį laikotarpį ESIF pasinaudojo beveik 300 000 MVĮ⁹. Investicijų planas Europai įvairiomis priemonėmis (finansinėmis priemonėmis, technine pagalba ir verslo aplinkai gerinti skirtomis priemonėmis) iš tiesų keičia padėtį įvairiuose sektoriuose: pagal jį remiami novatoriški projektai padeda kurti darbo vietas ir skatinti augimą vietos bendruomenėse, taip pat spręsti jaunimo nedarbo problemas. Šie ES ekonomikos ateičiai labai svarbūs projektai vykdomi svarbiausiose srityse, tokiose kaip parama MVĮ, inovacijos ir moksliniai tyrimai ir technologinė plėtra (MTTP), atsinaujinančiųjų išteklių energija, energijos vartojimo efektyvumas, skaitmeninė ir transporto infrastruktūra.

Investicijų plano lėšomis bus galima remti daugiau projektų iš didesnio skaičiaus valstybių narių. Komisija pasiūlė iki 2022 m. pratęsti ESIF veiklos laikotarpį (pasiūlymas dėl „ESIF 2.0“) ir padvigubinti jo išteklius iki 630 mlrd. EUR, kartu pagerinant jo geografinę ir sektorinę aprėptį. Šį pasiūlymą būtina skubiai priimti¹⁰.

Be ESIF veiklos pratęsimo, bus dar pagerinta jo geografinė aprėptis, numatant daugiau ir paprastesnių galimybių derinti ESIF su Europos struktūriniais ir investicijų (ESI) fondais ir teikiant geresnę techninę pagalbą visoje Europoje. Naujuoju ESI fondų, iš kurių 2014–2020 m. valstybių narių investicijoms remti bus skirta 454 mlrd. EUR, programavimo laikotarpiu daugiau dėmesio skiriama veiksmingam ir produktyviam ES išteklių naudojimui, programose reikalaujant aiškiai nurodyti numatomus rezultatus ir juos išreikšti kiekybiniais tikslais. Be to, reikalaujama, kad valstybės narės stengtųsi sukurti teises ir struktūrinės sąlygas, kurios suteiktų galimybę lėšų gaunantiems sektoriams veiksmingai pasiekti tikslus.

⁹ COM(2016) 359 ir COM(2016) 581.

¹⁰ 2016 m. spalio mėn. Europos Vadovų Tarybos išvados: Europos Vadovų Taryba ragina Tarybą gruodžio 6 d. įvyksiančiame posėdyje susitarti dėl savo derybinės pozicijos dėl Komisijos pateikto naujojo pasiūlymo dėl ESIF, atsižvelgiant į nepriklausomą išorės vertinimą, kurio rezultatai bus pateikti lapkričio mėn.

Ateityje Komisija siūlo didinti galimybes derinti ESIF ir ESI fondus, su jais siejant ir Europos infrastruktūros tinklų priemonę (EITP).

Tvarios investicijos skatina visų ekonomikos sektorių produktyvumą, nes padidėja išteklių naudojimo ir energijos vartojimo efektyvumas, sumažėja gamybos sąnaudos ir kartu mažinamos išorės sąnaudos ir poveikis. Konkrečiau, remiant perėjimą prie mažo anglies dioksido kiekio technologijų ir žiedinės ekonomikos, bus sukurta naujų darbo vietų paslaugų sektoriuje, pavyzdžiui, novatoriškų paslaugų ir priežiūros bei remonto paslaugų sektoriuose, ir naujų tvaresnių produktų kūrimo ir gamybos srityje. Konkrečios sritys, kuriose žiedinės ekonomikos ir efektyvesnio išteklių naudojimo makroekonominis poveikis gali būti didelis, apima žaliuosius viešuosius pirkimus, investicijas į atliekų tvarkymo ir vandens infrastruktūrą, tvarią statybą, svarbiausias žaliavas, biokurą ir biochemines medžiagas, taip pat su energija ir klimatu susijusias investicijas.

Investicijos taip pat turi būti nukreiptos į žmogiškąjį kapitalą ir socialinę infrastruktūrą. Siekiant sumažinti įsipareigojimus prižiūrėti pagyvenusius žmones ir vaikus, kurie dažnai aktualūs moterims, labai svarbu plėtoti ilgalaikės priežiūros paslaugas ir prieinamas bei lanksčias vaiko priežiūros paslaugas. Ilgalaikių investicijų taip pat reikia švietimo ir mokymosi visą gyvenimą srityse, siekiant remti įsidarbinimo galimybes ir mažinti aukštos ir žemos kvalifikacijos darbuotojų darbo užmokesčio ir darbo sąlygų skirtumų riziką.

Valstybėms narėms bus naudingos aiškesnės gairės dėl viešosios apskaitos taisyklių (2010 m. ESS), visų pirma susijusių su viešojo ir privačiojo sektorių partnerystėmis. 2016 m. rugsėjo 29 d. išleistas Eurostato kartu su Europos investicijų banku parengtas Viešojo ir privačiojo sektorių partnerystės statistinio vertinimo vadovas¹¹, daugiausia skirtas privačioms suinteresuotosioms šalims. Išleidus vadovą vykdoma aktyvi informavimo kampanija. Be to, Komisija atidžiai stebi viešosios apskaitos taisyklių aiškinimo poveikį viešojo ir privačiojo sektorių partnerystės kūrimui įvairiuose sektoriuose ir prireikus apsvaistys galimybę imtis tolesnių veiksmų.

1.3. Kliūčių investicijoms šalinimas

ES ir jos valstybės narės jau ėmėsi priemonių, kad pašalintų kliūtis investicijoms, bet reikia padaryti daugiau. Komisija ir toliau stengsis gerinti bendrą investavimo aplinką ES lygmeniu, be kita ko, stiprindama bendrąją rinką, o valstybės narės turėtų dėti daugiau pastangų, kad pašalintų kliūtis investicijoms nacionaliniu, regioniniu ir vietos lygmenimis.

Tvარიoms investicijoms reikia patikimos ir nuspėjamos verslo aplinkos. Komisija jau pasiūlė iniciatyvų, kaip palengvinti realiosios ekonomikos finansavimą, kaip antai sumažinti kapitalo reikalavimus į infrastruktūrą investuojančioms draudimo ir perdraudimo bendrovėms ir patvirtinti praktines valstybės pagalbos taisyklių taikymo gaires viešojo infrastruktūros finansavimo srityje¹². Be to, tęsiant darbą, susijusį su energetikos sąjunga, kapitalo rinkų sąjunga, bendrosios rinkos strategija, bendrosios skaitmeninės rinkos strategija ir žiedinės ekonomikos dokumentų rinkiniu, numatyta imtis konkrečių priemonių, kuriomis, jas visapusiškai įgyvendinus, bus šalinamos kliūtys, skatinamos inovacijos ir gerinama investavimo aplinka. Pavyzdžiui, energetikos sąjungoje turėtų būti numatytas valdymo procesas, paremtas 2030 m. ir vėlesnio laikotarpio nacionaliniais energetikos ir klimato planais, užtikrinant nuspėjamumą įmonėms, investuotojams ir visai visuomenei. Taip pat reikėtų padidinti *ex ante* tikrumą dėl viešosios apskaitos konkretiems sektoriams, pavyzdžiui, energijos vartojimo efektyvumo. Iki 2025 m. visoje Europos Sąjungoje visiškai įdiegus 5G –

¹¹ Eurostatas, Europos viešojo ir privačiojo sektorių partnerystės ekspertų centras, Europos investicijų bankas, „Viešojo ir privačiojo sektorių partnerystės statistinio vertinimo vadovas“, 2016 m. rugsėjo mėn.

¹² C/2016/2946.

penktosios kartos judriojo ryšio sistemas – būtų galima sukurti du milijonus darbo vietų. Be to, neseniai atnaujintas darbas, susijęs su bendra konsoliduotąja pelno mokesčio baze¹³, padės padidinti ES patrauklumą investuotojams, nes įmonėms bus siūlomos nuspėjamos taisyklės, vienodos sąlygos ir mažesnės reikalavimų laikymosi išlaidos. Tai taip pat paskatins inovacijas Europoje, nes bus užtikrinta, kad investicijų į MTTP išlaidos būtų atskaitomos mokesčių tikslais, ir šalinamas mokestinis iškraipymas, kuris suteikia pranašumą įsiskolinimui, palyginti su nuosavu kapitalu.

Darbotvarkėje daug dėmesio skiriama investicijų į žinias, inovacijas, švietimą ir IRT, kaip augimo veiksnius, svarbai. Keliose valstybėse narėse po krizės sumažėjusį produktyvumą galima iš dalies paaiškinti labai sumažėjusiomis investicijomis į įrenginius ir mašinas. Vis dėlto, siekiant padidinti bendro gamybos veiksnių produktyvumo augimą ir pritraukti investicijų, reikės daugiau investuoti į nematerialųjį turtą, kaip antai MTTP, IRT ir mokymą. Valstybės narės turi užtikrinti, kad kapitalas būtų paskirstytas kuo efektyviau. Praeityje bendras gamybos veiksnių, įskaitant tokius veiksnius kaip inovacijos ir veiksmingesnis išteklių paskirstymas, produktyvumas prie augimo ir produktyvumo ES prisidėjo mažiau nei JAV. Šiuos prastesnius rezultatus Europoje lėmė struktūriniai aspektai, turintys įtakos produktų, paslaugų, kapitalo ir darbo rinkoms. Siekiant paskatinti konkurencingumą ir augimą, labai svarbu pagerinti universitetinių mokslinių tyrimų ir įmonių produktų ir paslaugų kūrimo veiklos sąveiką. Sukūrus nacionalines pramonės skaitmeninimo platformas būtų galima padėti užtikrinti didesnę šiam tikslui skirtų ES lėšų poveikį, kad būtų pritraukta daug investicijų, kurios taip pat sustiprins mūsų ekonomikos konkurencingumą.

Valstybės narės turi labiau stengtis įgyvendinti per Europos semestrą nustatytas būtinas reformas, kad pašalintų investavimo kliūtis. Nors kelios valstybės narės, visų pirma labai krizės paveiktos euro zonos šalys, ėmėsi veiksmų, pažanga šalinant kliūtis investicijoms apskritai buvo nevienoda ir reikia daugiau pastangų. Tai pasakytina apie tokias sritis kaip nemokumo, viešųjų pirkimų, viešojo administravimo ar konkreitiems sektoriams skirto reglamentavimo efektyvumo ir skaidrumo, taip pat darbo ir produktų rinkų veikimo. Norint paremti ekonomikos augimą ir užtikrinti aukštos kokybės paslaugas įmonėms ir piliečiams, visų pirma būtinos veiksmingos ir skaidrios viešojo administravimo ir teismų sistemos. Kai kuriose valstybėse narėse investicijoms taip pat gali trukdyti aukštas apmokestinimo lygis ir pernelyg sudėtingos mokesčių sistemos, korupcija, silpnos mokslinių tyrimų ir inovacijų programos, taip pat sunkumai gauti finansavimą, visų pirma MVI. Valstybės narės privalo vykdyti šias konkrečioms šalims skirtose rekomendacijose nurodytas reformas, kad, atsižvelgdamos į nacionalinius ypatumus, galėtų išlaikyti ir padidinti investavimo lygį.

1.4. ES įmonių galimybės pasinaudoti pasaulinėmis rinkomis ir investicijomis

Eksportas į kitas pasaulio šalis tampa vis svarbesniu europiečių darbo vietų šaltiniu. Dėl mūsų įmonių tarptautinio konkurencingumo daugiau nei 30 milijonų darbo vietų dabar yra susijusios su eksportu į ES nepriklausančias šalis – dviem trečdaliais daugiau nei prie 15 metų, – o tai reiškia, kad su eksportu susijusi kas septinta darbo vieta Europoje. Šioms darbo vietoms reikalinga aukšta kvalifikacija, o jose dirbantiems darbuotojams mokamas didesnis už vidutinį darbo užmokestis. Tokių darbo vietų sukurta visose ES valstybėse narėse, ir jos yra tiek tiesiogiai, tiek netiesiogiai susijusios su eksportu už ES ribų. Pavyzdžiui, 200 000 darbo vietų Lenkijoje, 140 000 Italijoje ir 130 000 Jungtinėje Karalystėje yra susijusios su Vokietijos eksportu į ES nepriklausančias šalis. Dėl Prancūzijos eksporto į ES nepriklausančias šalis Vokietijoje sukurta 150 000, Ispanijoje – 50 000, o Belgijoje – 30 000 darbo vietų. Todėl prekybos teikiama nauda yra daug platesnio masto, negu dažnai manoma, įskaitant didelę naudą Europos vartotojams. Atsižvelgiant į pirmuosius pasaulinės prekybos

¹³ COM(2016) 685.

tendencijų pasikeitimo požymius, reikia išsaugoti atvirumą ir palengvinti tolesnę ES įmonių, ypač paslaugų teikėjų ir MVI, integraciją į pasaulines vertės grandines.

ES yra gerai pasirengusi naudotis prekybos ir investicijų politika, kad ji padėtų siekti šio tikslo ir būtų naudinga įmonėms, vartotojams ir darbuotojams. ES apskritai yra didžiausia pasaulyje prekių ir paslaugų (kartu paėmus) eksportuotoja ir importuotoja. Dėl šio veiklos masto ES maždaug aštuoniasdešimčiai šalių yra didžiausia prekybos partnerė, o kitoms keturiasdešimčiai šalių – antra pagal dydį prekybos partnerė. ES turėtų pasinaudoti šia tvirta pozicija, kad būtų naudinga savo piliečiams ir kitų pasaulio šalių, visų pirma skurdžiausių pasaulio šalių, žmonėms.

Paryžiaus klimato kaitos susitarimo ratifikavimas atvers naujų galimybių ES įmonėms. Šiuo susitarimu ES įmonėms, veikiančioms mažo anglies dioksido kiekio technologijų ir mažataršių technologijų sektoriuose, užtikrinamas tikrumas dėl politikos ir investicijų ne tik Europoje, bet visame pasaulyje. ES ir jos valstybės narės daugiausiai prisideda prie viešojo kovos su klimato kaita finansavimo besivystančiose šalyse. Kartu jos suteikia maždaug trečdalį viešojo finansavimo, skirto kovos su klimato kaita veiksams, ir yra davusios beveik pusę visų įsipareigojimų skirti lėšų Žaliajam klimato fondui. 2014–2020 m. klimato srities veiksams bus panaudota ne mažiau kaip 20 % ES biudžeto. ES finansuoja Pasaulinį kovos su klimato kaita aljansą, vieną iš didžiausių pasaulyje klimato srities iniciatyvų. Siekdama daugiau paremti skurdžiausius ir pažeidžiausius regionus, ES pradėjo naują etapą, kuriame numatoma įsipareigoti skirti maždaug 350 mln. EUR 2014–2020 m. Ši parama padės mažiausiai išsivysčiusiems šalims ir mažoms besivystančioms salų valstybėms prisitaikyti prie klimato kaitos poveikio. Praėjusiais metais kovai su klimato kaita besivystančiose šalyse ES ir valstybės narės skyrė 17,6 mlrd. EUR. Tai rodo ES pasiryžimą sąžiningai prisidėti prie išsivysčiusių šalių sutarto tikslo iki 2020 m. per metus iš įvairių šaltinių suteikti 100 mlrd. USD finansinės pagalbos besivystančioms šalims.

Būtina padidinti ES patrauklumą tiek užsienio, tiek vidaus investuotojams. ES tenkanti pasaulinių tiesioginių užsienio investicijų srautų dalis 2014 m. sumažėjo iki 20 %, palyginti su maždaug 50 % prieš krizę. Nors tiesioginių užsienio investicijų srautus lemia pasauliniai pokyčiai ir su ES iš esmės nesusiję išoriniai įvykiai, investicijų srautai į šalį priklauso nuo įvairių su šalimis susijusių vietos pasirinkimo veiksnių, įmonėms svarbių veiksnių ir sektoriams svarbių veiksnių, kurie turi įtakos investavimo aplinkai ir kuriuos gali tiesiogiai paveikti politikos formuotojai trumpuoju ir vidutiniu laikotarpiu.

2. Struktūrinių reformų vykdymas

2.1. Darbo vietų kūrimas ir gebėjimų tobulinimas

Valstybės narės turi daugiau investuoti, kad sukurtų palankias sąlygas aktyviau dalyvauti darbo rinkoje, daugiau kokybiškų darbo vietų ir veiksmingas mokymo bei kvalifikacijos kėlimo sistemas.

Gera veikiančias, lanksčias darbo rinkas reikia derinti su geresniais įgūdžiais ir pajamų rėmimo keičiant darbą priemonėmis, taip pat gerovės sistemomis, paremtomis aukštais socialiniais standartais. Tos valstybės narės, kurios dar iki krizės vykdė visapusiškas darbo rinkos ir socialinės apsaugos reformas, sugebėjo veiksmingiau remti užimtumą ir užtikrinti teisingumą ekonomikos nuosmukio laikotarpiu. Tokios reformos apima lanksčias ir patikimas sutarčių sąlygas, kuriomis skatinami asmens statuso darbo rinkoje pokyčiai ir vengiama

dviejų pakopų darbo rinkos formavimosi, išsamias mokymosi visą gyvenimą strategijas, veiksmingą aktyvios darbo rinkos politiką ir modernias socialinės apsaugos sistemas. Kitos valstybės narės reformų šia kryptimi ėmėsi per krizę, ir jos padėjo padidinti darbo vietų intensyvumą dabartinio atsigavimo laikotarpiu.

Daugelyje valstybių narių darbingo amžiaus gyventojų ir darbo jėgos toliau mažėja, visų pirma dėl mažo gimstamumo, senėjimo, emigracijos ir pasitraukimo iš darbo rinkos dėl su sveikata susijusių priežasčių. Todėl būtina spręsti nesaugumo, darbo rinkos segmentacijos ir jų poveikio produktyvumo augimui problemas, kad sumažėtų jų neigiamas poveikis vidaus paklausai ir produktyvumo augimui. Vienodos galimybės yra socialinio teisingumo pagrindas. Socialinio teisingumo ir kartu augimo tikslų galima siekti, pavyzdžiui, tokiais būdais: didinti moterų dalyvavimą darbo rinkoje, mažinti nepagrįstą moterų ir vyrų darbo užmokesčio skirtumą, gerinti vyrų ir moterų profesinio ir asmeninio gyvenimo pusiausvyrą, užtikrinti tolesnę pažangą įtraukiant palankių sąlygų neturinčių asmenų grupes į darbo rinką ir spręsti migrantų kilmės asmenų diskriminacijos problemas. Atsižvelgdamos į tai, valstybės narės turi užtikrinti galimybę naudotis kokybiškais paslaugomis ir gauti išmokas natūra, įskaitant vaikų priežiūrą, paramą būstui, sveikatos ir ilgalaikę priežiūrą, švietimą ir mokymą. Kokybiškos paslaugos ir išmokos natūra padeda padidinti dalyvavimą darbo rinkoje, ypač moterų, ir socialinę įtrauktį. Dėmesio taip pat reikia skirti būsto politikai: įgyvendinant tikslines išmokų ar socialinio būsto programas galima padėti pašalinti kliūtis geografiniam judumui šalių viduje.

Kai kurios valstybės narės turės įdiegti tinkamas struktūras migrantų, įskaitant pabėgėlius, antplūdžio problemoms spręsti, skirtas ne tik skubiausiems trumpalaikiams poreikiams tenkinti. Nors jų ekonominis ir fiskalinis poveikis akivaizdus, makroekonominiu požiūriu jis nėra nei nevaldomas, nei labai didelis. Strateginis iššūkis – trumpuoju laikotarpiu taip užtikrinti sklandų priėmimą priimančiosios šalies visuomenėje, kad kartu būtų sprendžiamos ilgesnio laikotarpio problemos, susijusios su darbo rinkos ir švietimo politika, taip pat institucijomis ir socialine sistema. Gebėjimas pritaikyti politiką, kurti paskatas ir ugdyti įgūdžius, kuriais būtų skatinama integracija į darbo rinką, turės tiesioginės įtakos ilgalaikiam viešųjų finansų tvarumui. Pavyzdžiui, kelios valstybės narės parengė strategijas, skirtas migrantų, turinčių ankstesnės patirties ir verslumo gebėjimų, integracijai palengvinti. Šios valstybės narės suteikė migrantams paramą, kurios tikslas – padėti jiems pritaikyti savo žinias ir patirtį prie vietos rinkos sąlygų¹⁴.

Nepaisant pastaruoju metu padarytos pažangos, valstybės narės turi aktyviau kovoti su jaunimo nedarbu. Iki šiol ES Jaunimo garantijų iniciatyva, kuria siekiama gerinti perėjimą iš švietimo sistemos į darbo rinką, investuoti į jaunimo galimybes įsidarbinti ir užkirsti kelią socialinės atskirties rizikai, pasinaudojo 9 milijonai jaunuolių. Tačiau valstybės narės turi toliau įgyvendinti Jaunimo garantijų iniciatyvą ir didinti jos efektyvumą, kad padėtų jaunimui ir regionams, kuriems to labiausiai reikia. Komisija sutelks visas turimas priemones, pasiūlė papildomą finansavimą Jaunimo garantijų iniciatyvai ir netrukus pasiūlys naują jaunimui skirtą iniciatyvą. Be to, beveik keturi milijonai studentų jau dalyvavo „Erasmus“ programoje. Kas trečiam „Erasmus“ paramos gavėjui pasiūlytas darbas įmonėje, kurioje jie atliko praktiką.

Valstybės narės daugiau dėmesio turi skirti įgūdžių atitikties darbo rinkos poreikiams klausimui, nes iš prognozių matyti, kad ateityje trūks profesinio rengimo ir mokymo įstaigose kvalifikaciją įgijusių darbuotojų. Pernelyg daug jaunuolių vis dar mano, kad pirminis profesinis rengimas ir mokymas nėra pagrindinis pasirinkimas, ir tik nedaugeliui

¹⁴ Neseniai paskelbtas Komisijos vadovas, kuriame pateikti 22 gerosios patirties atvejų tyrimai ir interaktyvi savęs vertinimo priemonė (<http://ec.europa.eu/DocsRoom/documents/18421>). Jis skirtas padėti paslaugų teikėjams geriau parengti veiksmus, skirtus migrantams verslininkams ir būsimiems verslininkams.

darbuotojų siūloma toliau tobulinti įgūdžius. Modernizavus profesinį rengimą ir mokymą, be kita ko, skatinant lanksčius mokymosi būdus, bus galima padėti žmonėms įgyti tinkamų visą gyvenimą pritaikomų įgūdžių. Tam reikalinga glaudi įmonių, aukštojo mokslo ir mokslinių tyrimų sektorių partnerystė. Aktyviai dalyvaujant socialiniams partneriams atsirastų galimybių plėtoti įvairių įgūdžių lygių pameistrystės programas naujose srityse, kurios gali padėti spręsti gebėjimų paklausos ir pasiūlos neatitikties problemą. ES lygmeniu persvarstant Mėlynosios kortelės direktyvą siekiama suderinti ir paaiškinti teisinę sistemą, kad būtų galima pritraukti aukštos kvalifikacijos trečiųjų šalių piliečių, o pagal įgūdžių garantijos iniciatyvą pabrėžiamas poreikis įvertinti konkrečius poreikius, susijusius su trečiųjų šalių piliečiais.

Kad žmonės turėtų geresnius įgūdžius – nuo pagrindinių mokėjimo skaičiuoti ir raštingumo įgūdžių iki verslumo ir skaitmeninių įgūdžių, – būtina modernizuoti švietimo ir mokymo sistemas. 2015 m. išsilavinimo rodikliai toliau gerėjo, o mokyklos nebaigusiu asmenų procentinė dalis daugelyje valstybių narių sumažėjo ir siekė 11 %. Tačiau romų moksleivių ir migrantų kilmės moksleivių, ypač gimusių užsienyje, mokyklos nebaigimo rodikliai didesni. Tretinį išsilavinimą turinčių asmenų dalis taip pat nuosekliai ir sparčiai augo ir 2015 m. sudarė 38,7 %, o 17 valstybių narių viršijo strategijoje „Europa 2020“ nustatytą pagrindinį 40 % tikslą. Vis dėlto, vertinant pagal tarptautinius standartus, per daug europiečių įgyja tik žemo lygio pagrindinius ir skaitmeninius įgūdžius. Dėl to Europos padėtis sparčiai kintančioje pasaulio ekonomikoje tampa nepalanki. Norint padidinti konvergenciją, išlaikyti Europos socialinį modelį ir kartu puoselėti geresnius verslumo ir inovacijų gebėjimus, būtina ugdyti įgūdžius. Naujoje Europos įgūdžių darbotvarkėje¹⁵ ypač pabrėžiamas poreikis remti vidurinio išsilavinimo neturinčius suaugusiuosius: suteikti galimybę įvertinti jų įgūdžių lygį, suteikti naujų mokymo galimybių ir patvirtinti įgytus įgūdžius.

Kad socialinės rinkos ekonomika gerai veiktų, būtinas veiksmingas socialinis dialogas. Paprastai geresnių rezultatų pasiekusios valstybės narės turi užmezgusios tvirtesnį socialinį dialogą. Socialinio dialogo sėkmė priklauso nuo tam tikrų veiksnių, įskaitant skirtingų partnerių norą ir gebėjimą bendrauti ir ieškoti sprendimų, pavyzdžiui, nustatant darbo užmokesčių¹⁶. ES ir nacionalinio lygmens socialinių partnerių dalyvavimas yra labai svarbus, kad būtų užtikrinta tinkama pusiausvyra rengiant ir įgyvendinant visapusišką ir perspektyvią ekonominę ir socialinę politiką.

Kartu su nacionaliniais partneriais ir atsižvelgdamos į nacionalinę praktiką, valstybės narės turėtų užtikrinti, kad jų darbo užmokesčio nustatymo sistemos veiksmingai padėtų kurti darbo vietas ir didinti realias pajamas, ir tuo tikslu jas geriau pritaikyti prie laikui bėgant atsirandančių produktyvumo pokyčių. Keliose valstybėse narėse darbo užmokesčio pokyčiai nepakankamai atitinka produktyvumo pokyčius. Dėl to gali sumažėti konkurencingumas, arba, jei darbo užmokesčio augimas pernelyg kuklus, susilpnėti bendra paklausa ir augimas. Tai taip pat gali turėti neigiamos įtakos produktyvumo augimui, moksliniams tyrimams, technologinei plėtrai ir inovacijoms ir įgūdžiams gerinti skirtoms investicijoms į žmogiškąjį kapitalą. Be to, gali būti iškreiptos paskatos išteklius nukreipti į didesnės pridėtinės vertės sektorius ir taip stabdomi tolesni struktūriniai ES šalių ekonomikos pokyčiai, būtini konkurencingumui padidinti. Svarbu užtikrinti, kad būtų atsižvelgta į įgūdžių skirtumus ir regionų, sektorių ir bendrovių ekonominės veiklos rezultatų skirtumus.

¹⁵ COM(2016) 381.

¹⁶ 2016 m. spalio 24 d. Užimtumo komitete vykdyta pirmoji trišalė socialinio dialogo valstybėse narėse daugiašalė priežiūra, remiantis užimtumo gairėmis, kurias 2016 m. spalio 13 d. patvirtino Užimtumo, socialinės politikos, sveikatos ir vartotojų reikalų taryba. Ji buvo atlikta kartu su nacionaliniais profesinių sąjungų ir verslo asociacijų atstovais.

Nustatydami minimalų darbo užmokestį, valstybės narės ir socialiniai partneriai turėtų įvertinti jo poveikį dirbančiųjų skurdui, darbo vietų kūrimui ir konkurencingumui.

2.2. Socialinė politika kaip produktyvumo veiksnys. Gerovės valstybės modernizavimas

Valstybėms narėms reikia perprojektuoti savo socialinės apsaugos sistemas, kad būtų labiau skatinama dalyvauti darbo rinkoje ir būtų užtikrintos tinkamos darbo vietos garantijos ir pajamų pakeitimas. 2015 m. ES gyventojų, kuriems grėsė skurdas arba socialinė atskirtis, procentinė dalis toliau mažėjo, tačiau išlieka labai didelė¹⁷. Nors strategijoje „Europa 2020“ nustatyto tikslo užtikrinti, kad iki 2020 m. bent 20 milijonų sumažėtų žmonių, gyvenančių skurdo ar socialinės atskirties sąlygomis, ES dar toli gražu nepasiekė, žmonių, kuriems gresia skurdo ar socialinės atskirties rizika, skaičius vėl artėja prie 2008 m. (atskaitos metų, pagal kuriuos nustatytas strategijos „Europa 2020“ tikslas) lygio. Socialinei apsaugai tenka didelė valstybių narių viešųjų išlaidų dalis, taip pat dėl padidėjusių išlaidų pastaraisiais metais, tačiau yra galimybių išlaidas paskirstyti tikslingiau.

Mokesčių ir išmokų sistemos turėtų užtikrinti tinkamą socialinę paramą ir paskatas dirbti. Labai svarbu gerinti pajamų rėmimo sistemų (bedarbio pašalpų, socialinės paramos, įskaitant minimalias pajamas, ir pensijų) adekvatumą ir aprėptį, kad būtų išvengta socialinės atskirties, o bedarbio pašalpų atveju tai gali padidinti makroekonominį stabilumą ir sąsają su darbo rinka, kartu sumažinant nesaugumą. Bedarbio pašalpos turėtų būti pakankamos, vertinant trukmės, tinkamumo gauti pašalpą ir lygio aspektus, ir prieinamos visiems darbuotojams, nepriklausomai nuo jų sutarties, kartu turi būti išsaugotos paskatos dirbti ir taikomi aktyvumo reikalavimai, susiję su darbo paieška ir naudojimusi aktyviomis priemonėmis. Be to, asmenims, kuriems trūksta pakankamų išteklių deramam gyvenimo lygiui užtikrinti, turėtų būti skiriamos tinkamo dydžio minimalių pajamų išmokos. Darbingo amžiaus asmenims šios išmokos turėtų būti susietos su reikalavimais naudotis aktyviomis paramos priemonėmis, kad būtų skatinama (re)integracija į darbo rinką, taip prisidedant prie šių paramos sistemų tvarumo. Tam tikrais atvejais šiuo tikslu gali reikėti įsteigti vieno langelio principu veikiančius centrus, atsakingus už trumpalaikius ir ilgalaikius bedarbius. Taip pat reikėtų skatinti mokesčių ir išmokų reformas, kuriomis siekiama didinti paskatas dirbti ir darbo finansinį patrauklumą. Mokesčių sistemos taip pat gali padėti kovoti su pajamų nelygybe ir skurdu.

Nacionalinės pensijų sistemos turėtų geriau atspindėti ilgėjančią tikėtiną gyvenimo trukmę. Pensijų sistemos, jas derinant su darbo rinkos priemonėmis, turėtų suteikti galimybę ir skatinti vyrus ir moteris ilgiau likti darbo rinkoje, atsižvelgiant į ilgėjančią tikėtiną gyvenimo trukmę, ir ankstyvo išėjimo į pensiją galimybę suteikti tik tiems, kas tikrai nebegali dirbti. Ilgesnis ir prasingesnis profesinis gyvenimas taip pat priklauso nuo tinkamų gebėjimų, mokymosi visą gyvenimą galimybių ir palankios darbinės aplinkos, įskaitant lankstų užduočių paskirstymą ir darbo grafiką. Siekiant sudaryti sąlygas lengviau pasiekti profesinio ir asmeninio gyvenimo pusiausvyrą darbingo amžiaus asmenims ir sumažinti vyrų ir moterų pensijų skirtumą, pensijų sistemose galima būtų pripažinti priežiūros pareigas, tinkamai atsižvelgiant į fiskalinę būklę ir būsimą poveikį išlaidoms. Plati papildomų pensijų aprėptis gali vaidinti svarbų vaidmenį užtikrinant pensines pajamas, visų pirma tais atvejais, kai valstybės skiriamos pensijos gali būti ne visai adekvačios, ir turėtų būti skatinama tinkamomis priemonėmis, priklausomai nuo nacionalinių aplinkybių.

Sveikatos politika turėtų būti remiamos ir stiprinamos minimalios socialinės apsaugos sistemos ir aktyvios įtraukties strategijos, įgyvendinant ne tik prevencijai, bet ir

¹⁷ 2015 m. skurdo ar socialinės atskirties rizika grėsė maždaug 119 milijonų žmonių, tai maždaug 3,5 milijono žmonių mažiau nei 2014 m.

gydomajai priežiūrai ir rehabilitacijai skirtą politiką. Todėl valstybės narės turi tęsti savo sveikatos sistemų reformas ir taip užtikrinti galimybę visiems naudotis ekonomiškai efektyviomis visuomenės sveikatos priežiūros paslaugomis. Tiek socialiniu, tiek ekonominiu požiūriu labai svarbu apsaugoti gyventojus nuo skurdo ar socialinės atskirties suprastėjus sveikatai ir dėl to susidarius išlaidų. Tai taip pat svarbu neįgaliųjų aktyvumui didinti. Nepaisant veiksmų, kurių imtasi ES lygmeniu, lygių galimybių trūkumas darbo rinkoje tebėra svarbiausia neįgaliųjų problema. Reikėtų daugiau pastangų užtikrinti, kad dėmesys būtų skiriamas gebėjimams, o ne negaliai.

2.3. Bendrosios rinkos stiprinimas ir nacionalinių rinkų didinimas

Valstybės narės turėtų visapusiškai pasinaudoti ES lygmens priemonėmis, kad atskleistų visą Europos investavimo ir produktyvumo potencialą. Per kelerius pastaruosius metus produktyvumo augimas sulėtėjo, tačiau poveikis įmonėms buvo nevienodas. Daugeliu atvejų mažiausio produktyvumo įmonių produktyvumo augimas buvo neigiamas. Valstybės narės turi įgyvendinti reformas ir politiką, kad palengvintų technologijų sklaidą ir taip užtikrintų, kad jų naudą pajustų daugiau įmonių. Įgyvendinus bendrosios rinkos strategiją atsiras naujų verslo galimybių ir bus pašalintos dabartinės teisinės ir administracinės kliūtys, visų pirma kylančios paslaugų teikėjams, siekiantiems vykdyti veiklą ir kitose Europos šalyse. Toliau rengiami konkretūs pasiūlymai, susiję su bendrosios rinkos taisyklių laikymosi užtikrinimu, ir priemonės, susijusios su verslo paslaugomis, įskaitant palankesnes sąlygas jas teikti tarpvalstybinio mastu, įmonių restruktūrizavimu bei nemokumu, ir kuriama paprasta, šiuolaikinė, nuo sukčiavimo apsaugota PVM sistema. Dėl bendrosios skaitmeninės rinkos strategijos padidės teisinis tikrumas skaitmeniniame sektoriuje. Geriau užtikrinus, kad būtų laikomasi vartotojų apsaugos taisyklių, būtų užtikrintos vienodos sąlygos visoje bendrojoje rinkoje, padidėtų pasitikėjimas ir taptų lengviau išnaudoti visą skaitmeninės rinkos potencialą. Komisija taip pat svarsto galimybę sukurti bendrą ES leidimų išdavimo sistemą, kuri būtų tiesiogiai taikoma stambiems tarpvalstybinio masto projektams arba didelėms investavimo platformoms, susijusioms su bendru nacionaliniu finansavimu.

Konkurencingumui svarbūs viešieji pirkimai, nes jie gali paskatinti struktūrinius pokyčius. Kiekvienais metais per viešuosius pirkimus valdžios institucijos ES išleidžia maždaug 14 % BVP, t. y. daugiau nei 1,9 trln. EUR per metus¹⁸. Tai ypač pasakytina apie tokius sektorius kaip energetikos, transporto, gynybos, IT ar sveikatos priežiūros paslaugų, kuriuose viešasis sektorius yra pagrindinis paklausos šaltinis. Modernioms viešųjų pirkimų sistemoms reikia viešųjų pirkėjų, kurie supranta ekonominius savo darbo padarinius ir kurių sąžiningumas ir skaidrumas nekelia abejonių. Reikia institucijų, kurios koordinuotų įstaigų įvairiais lygmenimis vykdomus pirkimus, kad būtų galima užtikrinti masto ekonomiją, valdyti bendrovių skundus ir atlikti viešųjų sutarčių auditą. Būtina įdiegti procedūras, kuriomis vadovaujantis būtų užskirstas kelias korupcijai ir slaptiems tiekėjų susitarimams ir imamasi griežtų priemonių nesąžiningo pirkimo atveju. Be to, kai kuriose valstybėse narėse, kuriose valstybės įmonės turi juntamą poveikį ekonomikai, svarbu užtikrinti, kad būtų įdiegtos tinkamos valdymo struktūros, kurios kuo geriau prisidėtų prie ekonominės plėtros.

Daugelyje valstybių narių struktūriniai pokyčiai reiškia kapitalo ir darbo jėgos išteklių perkėlimą iš tradicinės veiklos į naują veiklą, dažnai paslaugų sektoriuje. Darbo našumas šiame sektoriuje mažesnis, ES jis augo lėčiau nei kitose išsivysčiusios ekonomikos šalyse, visų pirma Jungtinėse Amerikos Valstijose. Šiame augančiame sektoriuje svarbu didinti produktyvumą, kad būtų užtikrintos kokybiškos darbo vietos ir didelis darbo užmokestis.

¹⁸ Tai naujausias įvertis, kurį apskaičiuojant neįtrauktos komunalinių paslaugų įmonių išlaidos. Ankstesnis įvertis, į kurį buvo įtrauktas pirkimas, yra maždaug 19 % ES BVP, t. y. apytiksliai 2,3 trln. EUR.

Deja, nepakankama paslaugų rinkos integracija ir likusios kliūtys patekti į tam tikrus šių rinkų segmentus riboja ES vidaus prekybos ir tų paslaugų rinkų plėtros galimybes. Vartotojams ir galutinės grandies įmonėms taip pat būtų naudinga didesnė konkurencija labiau integruotose paslaugų rinkose, nes antkainiai didesnės konkurencijos sąlygomis mažėja, o produktų ir paslaugų kokybė gali gerėti. Tačiau darbuotojams būtini tinkami įgūdžiai ir gebėjimas prisitaikyti prie pokyčių – šiam procesui palengvinti gali prireikti aktyvaus valdžios institucijų vaidmens. Problemos taikant abipusio pripažinimo ir tam tikrais atvejais nacionalinius žymėjimo reikalavimus kelia grėsmę vidaus rinkos vientisumui. Tam tikros pernelyg didelės kliūtys reglamentuojamųjų profesijų srityje ir toliau trukdo išnaudoti visą vidaus rinkos potencialą. Pašalinus šias kliūtis verslo, profesinių ir mažmeninių paslaugų sektoriuose, būtų juntamas platesnio masto ekonominis poveikis.

Dinamiškai ekonominei raidai užtikrinti labai svarbu pritaikyti teisėkūros aplinką prie naujų verslo modelių, tačiau dėl to neturi nukentėti teisingumas. Bendradarbiavimu grindžiamoje ekonomikoje ES ir jos valstybės narės turi laikytis atviro požiūrio į naujus verslo modelius. Tačiau fragmentiškas požiūris į naujus verslo modelius Europoje lemia netikrumą tiek tradiciniams veiklos vykdytojams, tiek naujiems paslaugų teikėjams, tiek vartotojams. Todėl Komisija parengė gaires, kaip šiam dinamiškam ir sparčiai besivystančiam sektoriui turėtų būti taikomi galiojantys Sąjungos teisės aktai¹⁹. Pagal tas gaires valstybės narės turėtų įvertinti esamų apribojimų pagrįstumą ir proporcingumą ir visišką draudimą naudoti tik kraštutiniu atveju. Jos taip pat turėtų užtikrinti labai gerą vartotojų apsaugą, bet netaikyti neproporcingų įpareigojimų privatiems asmenims, kurie paslaugas teikia tik nereguliariai. Be to, valstybės narės turėtų ir toliau paprastinti ir aiškinti mokesčių ir atsakomybės taisyklių ir darbo teisės aktų taikymą bendradarbiavimu grindžiamai ekonomikai. Bendradarbiaudamos su nacionalinėmis institucijomis ekonominės veiklos registravimo srityje, bendradarbiavimu grindžiamos ekonomikos platformos gali labai palengvinti mokesčių surinkimą. Visos šios iniciatyvos turėtų padėti pagerinti pagrindines sąlygas inovacijoms, sumažinti esamą rinkos fragmentaciją ir galiausiai prisidėti prie darbo vietų kūrimo.

Valstybės narės turi įdiegti modernias mokesčių sistemas, kurios gali paskatinti augimą ir įmonių sąžiningumą. ES iniciatyvos bendradarbiavimą kovojant su piktnaudžiavimu mokesčiais perkels į naują lygmenį, nes dėl jų padidės sprendimų dėl mokesčių ir su mokesčiais susijusios tarptautinių įmonių informacijos skaidrumas, taip pat bus įgyvendintos bendros kovos su piktnaudžiavimu taisyklės, nukreiptos į labiausiai paplitusias mokesčių vengimo schemas, ir Komisijos PVM veiksmų planas. Atsižvelgiant į tai, kad mokesčių slėpimas ir vengimas yra tarpvalstybinio pobūdžio, taip pat į valstybių narių ekonomikos integraciją, būtina laikytis koordinuoto požiūrio, t. y. ne tik įgyvendinti Europos iniciatyvas, bet ir koordinuoti nacionalinę politiką. Įgyvendinus neseniai pateiktą Komisijos pasiūlymą dėl bendros konsoliduotosios pelno mokesčio bazės ir dvigubo apmokestinimo ginčų sprendimo, ES bus sukurta moderni, teisinga ir konkurencinga mokesčių sistema. Bus skatinama augimui palanki veikla, tokia kaip investicijos į MTTP ir nuosavo kapitalo finansavimas, remiant platesnio pobūdžio tikslus – atgaivinti augimą, darbo vietų kūrimą ir investicijas. Neveiksmingo mokesčių surinkimo problemos aktualios daugeliui valstybių narių, ir kai kurios jau ėmėsi atitinkamų priemonių. Valstybės narės turėtų pasinaudoti šiomis galimybėmis, kad, be kita ko, sumažintų darbo jėgos apmokestinimą. Valstybės narės taip pat turėtų ypatingą dėmesį skirti savo mokesčių reformų pasiskirstymo poveikiui.

3. Atsakinga fiskalinė politika

¹⁹ COM(2016) 356.

Vidutinio valdžios sektoriaus deficito sumažėjimas euro zonoje ir keliose šalyse, kurioms taikoma perviršinio deficito procedūra, yra pastarųjų metų pastangų rezultatas. Komisija ką tik pateikė nuomones dėl euro zonos valstybių narių biudžeto planų projektų²⁰. Apibendrinti duomenys slepia didelius valstybių narių skirtumus. Daugelyje šalių, kurių valstybės skola didelė, tebėra fiskalinio tvarumo problemų, kurios gali būti pažeidžiamumo šaltinis neigiamų sukrėtimų atveju. Kai kuriose šalyse yra fiskalinio manevravimo galimybių. Ekonominiu požiūriu fiskalinė kryptis turi būti vertinama atsižvelgiant į dvejopą tikslą – ilgalaikį viešųjų finansų tvarumą ir poreikį skatinti ekonomikos atsigavimą²¹.

Šiuo metu, atsižvelgiant į būtinybę remti besitęsiantį atsigavimą, reikia dėti daugiau pastangų, kad visos euro zonos fiskalinė kryptis būtų palanki, taip pat siekiant remti Europos Centrinio Banko pinigų politiką²². Tai jau paskelbta Pirmininko ketinimų rašte Europos Parlamentui ir Tarybai ir dabar atsispindi siūlomoje Rekomendacijoje dėl euro zonos ekonominės politikos²³. Valstybių narių fiskalinė politika turėtų būti palanki augimui ir kartu užtikrinti ilgalaikį skolos tvarumą. Fiskalinio manevravimo galimybių turinčios valstybės narės turėtų pasinaudoti turimomis galimybėmis, kad stabilizuotų paklausą. Tokių galimybių neturinčios valstybės narės turėtų vykdyti Stabilumo ir augimo pakto reikalavimus ir pasinaudoti kiekviena galimybe paskatinti reformas ir pagerinti savo viešųjų finansų kokybę, kad paremtų darbo vietų kūrimą ir augimą. Daugiausia dėmesio jos turėtų skirti biudžeto (ir pajamų, ir išlaidų dalies) kokybei ir struktūrai, kad poveikis augimui būtų maksimalus. Plačiai pripažinta, kad išlaidų peržiūra yra naudinga priemonė siekiant šio tikslo. Tai lemtų geresnį fiskalinių kryptių pasiskirstymą šalyse ir padėtų išvengti situacijos, kai trumpuoju laikotarpiu būtų užtikrintas makroekonominis stabilizavimas, tačiau vidutiniu laikotarpiu padidėtų rizika tvarumui.

Taikydama taisykles, Komisija ir toliau naudosis Stabilumo ir augimo pakte įtvirtintu deramo lankstumo principu²⁴. Komisija, taikydama dabartinę metodiką, taip pat atsižvelgs į išskirtinio masto atvykstančių pabėgėlių srauto ir ypatingų saugumo poreikių poveikį biudžetui. Nemažai galimybių pasinaudoti lankstumu jau suteikta kelioms šalims, kurios pasinaudojo struktūrinių reformų ir investicijų išlygomis.

Mažų finansavimo išlaidų laikotarpis – puikus metas valstybėms narėms paankstinti viešąsias investicijas. Pamažu stiprėjant nominaliajam augimui, tokios sąlygos taip pat suteikia galimybę sumažinti didelį skolos santykį. Šį tikslą bus dar lengviau pasiekti sumažinus ne į ateitį orientuotą išlaidas ir panaikinus mokesčių spragas. Stabilumo ir augimo paktas sudaro tinkamas sąlygas nukreipti fiskalinę politiką reikiama linkme esant įvairioms aplinkybėms. Siekiant suteikti paskatų įgyvendinti tinkamą politiką ir sustiprinti ekonomikos atsigavimą, reikia visapusiškai pasinaudoti fiskalinės priežiūros priemonėmis.

Dauguma valstybių narių reformavo savo pensijų sistemas, kad padidintų jų tvarumą, veiksmingumą ir adekvatumą, tačiau šiems reformų pastangoms konsoliduoti reikia papildomų priemonių²⁵. Siekiant šio tikslo, įvykdytas pensijų reformas reikėtų papildyti gretutinėmis politikos priemonėmis, kuriomis, be kita ko, būtų siekiama didinti pensines pajamas, ilginant profesinį gyvenimą, pavyzdžiui, susiejant pensinį amžių su tikėtina

²⁰ COM(2016) 730.

²¹ COM(2016) 727.

²² COM(2016) 727.

²³ COM(2016) 726.

²⁴ COM(2015) 12.

²⁵ Žr. Ekonominės politikos komiteto (EPK) ir Europos Komisijos (Ekonomikos ir finansų reikalų GD) (2015 m.) „2015 m. ataskaita dėl senėjimo. Ekonominės ir biudžeto prognozės 28 ES valstybėms narėms (2013–2060 m.)“, *European Economy*, Nr. 3, ir Europos Komisijos (Užimtumo, socialinių reikalų ir įtraukties GD) ir Socialinės apsaugos komiteto (2015 m.) „2015 m. pensijų adekvatumo ataskaita: dabartinių ir būsimų pajamų adekvatumas senatvėje ES“, I ir II tomai.

gyvenimo trukme, ir remiant kitus papildomus pensinių pajamų gavimo būdus. Valstybės narės taip pat turėtų imtis priemonių atsparumui gerinti, kad užtikrintų galimybę išsaugoti valstybinės pensijų sistemos tvarumą net ir esant nepalankioms sąlygoms.

Numatoma, kad dėl senėjančios visuomenės ir technologinės plėtros viešosios išlaidos sveikatos priežiūrai ir ilgalaikiai priežiūrai ateinančiais dešimtmečiais labai išaugs. Siekiant užtikrinti tvarias sveikatos priežiūros sistemas ir remti jų teigiamą poveikį visuomenės sveikatai ir ekonominei gerovei, reikės papildomų politikos priemonių, kurios suteiktų galimybę žmonėms ilgiau išlikti sveikiems ir kartu padėtų užtikrinti didesnę sveikatos priežiūros sistemų veiksmingumą, prieinamumą ir atsparumą²⁶.

4. Tolesni veiksmai

Valstybės narės turėtų sparčiau įgyvendinti pagrindines reformas, nurodytas joms adresuotose konkrečioms šalims skirtose rekomendacijose. Jos taip pat turėtų visapusiškai pasinaudoti joms ES lygmeniu siūlomomis galimybėmis. Kad pasireikštų reformų poveikis, reikia laiko, tad kuo ilgiau delsiama jas įgyvendinti, tuo ilgiau ekonomikos augimas lieka mažesnis už potencialą. Valstybės narės raginamos veiksmingai pasinaudoti ES lygmeniu turimomis priemonėmis, pavyzdžiui, Europos struktūriniais ir investicijų fondais, Struktūrinių reformų rėmimo programa, kai tik ją priims teisėkūros institucijos, ir Investicijų planu Europai. Komisija pasirengusi suteikti pagalbą, jei prireiktų. Ji tęs konstruktyvų dialogą su Europos Parlamentu ir Taryba, siekdama užtikrinti sparčią pažangą įgyvendinant ES prioritetines iniciatyvas.

Komisija taip pat stiprins dialogą su valstybėmis narėmis, kai bus rengiamos kito pavasario nacionalinės programos ir konkrečioms šalims skirtos rekomendacijos. Jis turėtų būti paremtas bendru sutarimu dėl sėkmingo reformų įgyvendinimo ir sekos nustatymo, atsižvelgiant į trumpalaikį ir vidutinio laikotarpio poveikį ir pasiskirstymo naudą ir išlaidas. Žiemą paskelbusi šalių ataskaitas Komisija tęs diskusijas su valstybėmis narėmis įvairiais kanalais, įskaitant tikslinius politinio lygmens vizitus vadovaujant atsakingam pirmininko pavaduotojui. Valstybės narės taip pat turės galimybę pateikti atsiliepimų apie Komisijos analizės išvadas per antrąjį dvišalių susitikimų raundą, taip pat reaguoti į tas išvadas rengdamos nacionalines reformų programas ir stabilumo bei konvergencijos programas. Bendraudama su valstybėmis narėmis Komisija daug dėmesio skirs Tarybos priimtų konkrečioms šalims skirtų rekomendacijų įgyvendinimui.

Komunikatu raginama stiprinti nacionalinių parlamentų vaidmenį ir užtikrinti aktyvesnį socialinių partnerių dalyvavimą rengiant nacionalines programas. Į programų rengimo procesą įtraukiant daugiau dalyvių stiprinama jų atsakomybė ir užtikrinama platesnė parama reformoms. Komisija pasirengusi palengvinti bendradarbiavimą visais lygmenimis.

²⁶ COM(2014) 215.